HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש"ס

א) [לעיל כד.], ב) [תוספתא פ"ד ה"י ע"ש], ג) [ובקרא כתיב ובהמה ובקרבן אהרן לא גריס לה מבהמה ולא כל בהמה], ד) כתובות נ. ע"ש סז: ע"ש, ה) [תוס' פ"ד הי"ב], ו) [בראשית כח], ז) [במדבר יח],

א] היכי דמי דאמור בעשרים ואחד הבעלים קודמין ואם לאו ב] אומר לו הגעתיך: **מתני'** אמחרים אדם מצאנו ומבקרו ומעבדיו ומשפחותיו הכנענים ומשדה אחוזתו ואם החרים את כולם אינם מוחרמים דברי ר"א א"ר אלעזר בן עזריה מה אם לגבוה אין אדם רשאי להחרים כל נכסיו על אחת כמה וכמה (א) שיהא אדם ג] חס על נכסיו: **גמ'** מנא הני מילי דתנו רבנן ב) 1מכל אשר לו ולא כל אשר לו מאדם ולא כל אדם ג) מבהמה ולא כל בהמה ד] משדה אחוזה ולא כל שדה אחוזה יכול לא יחרים ואם החרים יהו מוחרמין ת"ל אך ה] דברי רבי אליעזר אמר ר"א בן עזריה במה אם לגבוה אין אדם רשאי להחרים כל נכסיו על אחת כמה וכמה שיהא אדם ו] חס על נכסיו וצריכא דאי כתב רחמנא מכל אשר לו הוה אמינא כל דאית ליה לא לחרים אבל מין אחד ליחרמיה כוליה כתב רחמנא מאדם ולא כל אדם ואי כתב רחמנא מאדם דלא סגיא ליה בלא ז] עבודה אבל שדה סגיא ליה בדיסתורן ח] ואי אשמעינן הני תרתי משום דהכא חיותא והכא חיותא אבל מטלטלין ליחרמינהו כולהו צריכי (א) בהמה למה לי לכדתניא יכול יחרים אדם בנו ובתו עבדו ושפחתו העבריים ושדה מקנתו תלמוד לומר בהמה מה בהמה יש לו רשות למוכרה אף כל שיש לו רשות למוכרה והלא בתו קטנה יש לו רשות למוכרה יכול יחרימנה תלמוד לומר בהמה מה בהמה יש לו רשות למוכרה לעולם אף כל שיש לו רשות למוכרה לעולם: אמר רבי אלעזר בן עזריה אם לגבוה אין אדם רשאי כו': היינו ת"ק איכא בינייהו דרבי אילא ד) דאמר רבי אילא באושא התקינו המבזבז ג אל יבזבז יותר מחומש מעשה באחד שבקש לבזבז יותר מחומש ולא הניחו לו חבריו ומנו רבי ישבב ואמרי לה רבי ישבב ולא הניחו לו חביריו ומנו רבי עקיבא: **מתני'** ד המחרים בנו ובתו ועבדו ושפחתו העברים ושדה מקנתו אין מוחרמין שאין אדם מחרים דבר שאינו שלו ה) הכהנים והלוים אין מחרימין דברי רבי יהודה ר"ש אומר הכהנים אין מחרימין שהחרמין שלהן והלוים מחרימין שאין החרמין שלהן אמר רבי נראין דברי רבי יהודה בקרקעות שנאמר כי אחוזת עולם היא להם ודברי ר"ש במטלטלין שאין החרמין שלהן: **גמ'** ור' יהודה בשלמא כהנים אין מחרימין שחרמין שלהן אלא לוים בשלמא מקרקעי לא מחרמי דכתיב 2כי אחוזת עולם היא להם אלא מטלטלי ליחרמי אמר קרא מכל אשר לו ומשדה אחוזתו מקיש מטלטלין לקרקעות ורבי שמעון בשלמא כהנים כדאמרן אלא לוים בשלמא מטלטלים לחרים דלא מקיש אלא מקרקעי אמאי הכתיב ט] אחוזת עולם היא להם מאי מחרימין נמי דקאמר מטלטלי והא מדקתני סיפא אמר רבי נראין דברי רבי יהודה במקרקעי ודברי רבי שמעון במטלטלי מכלל דרבי שמעון מקרקעי נמי קאמר הכי קאמר רבי נראין דברי רבי יהודה לרבי שמעון בקרקעות שאף ר"ש לא נחלק [עליו] אלא במטלטלין אבל בקרקעות מודה ליה: א"ר חייא בר אבין ו החרים מטלטלין נותנן לכל כהן שירצה שנאמר 3כל חרם בישראל

לך

והיכי דמי כגון דאמרי בכ"א (ב). דהוי בין קרן י] בין חומש כ"ו ודינר וזה מוסיף ה' היינו ל"א ודינר: **הבעלים קודמין.** דאי הוה יהבינן ליה להאי הוה פסיד הקדש דינר ממאי יא] דאמור יב] ברישא הלכך הדרי אבעלים על כרחייהו: **ואם לאו אומר לו זה הגעתיך.** דאמרי בעלים אתא גברא בחריקין: **מתני' מצאנו.** מקצת לאו אומר הרי הן חרם ונותנן לכהן: **את כולם.** שלא שייר לעצמו כלום: **להיות חס על נכסיו.** שלא יבזבזם להדיוט: **גמ' מכל אשר לו.** היינו מטלטלין ולא כל מטלטלין: **מאדם.** עבדים הכנענים: **אך כל חרם.** אכין ורקין מיעוטין: **בדיסתורן.** שיהא אריס לאחרים ויקבל שדות למחצה ולשליש ולרביע: **אבל מטלטלין אימא ליחרמינהו כולהו.** כתב רחמנא מכל אשר לו ולא כל אשר לו דהיינו מטלטלין (ג): **בתו יש לו רשות למוכרה** בקטנותה ולא בנערותה: **המבזבז.** לעניים: יג] **חומש.** דגמרינן מיעקב דכתיב ביה תרין עישורין ו). ר' אלעזר בן עזריה אית ליה דרבי אילא דהא אתא לאשמועינן שיהא אדם חס על נכסיו ר"א לית ליה דרבי אילא דאי בזבז טובא לא איכפת לן אלא שישייר לעצמו קצת דומיא דחרם: **מתני' שהחרמים שלהם.** דכתיב ז) כל חרם בישראל וגו' וכיון דלדידיה הוא מה הנאה בכך אי הוה מחרים איהו גופיה זכי ביה ולא יהב ליה לכהן אחר: **נראין דברי ר' יהודה.** דלוים אין מחרימין בקרקעות: **ודברי ר' שמעון במטלטלין.** שהרי אין החרמים שלהן הלכך אי מחרימי מטלטלין חיילא עלייהו חרם ויהבי להו לכהנים: **גמ'** (ד) מדאיצטריך ליה לרבי למימר במטלטלין נראין דברי ר"ש דמשמע אבל בקרקעות אין נראין דבריו מכלל דאקרקעות נמי פליגי: **שאף רבי שמעון לא נחלק עליו כו'.** והכי משמע מילתיה דרבי נראין דברי ר' יהודה לר' שמעון בקרקעות שדברי ר"ש במטלטלין:

לך

דתנו רבנן מכל אשר לו ולא כל אשר לו. וא"ת והא האי קרא בחרם הניתן לכהנים כתיב דהא בסיפיה דקרא כתיב לא ימכר ולא יגאל ואילו חרמי בדק הבית יש להם פדיון כהקדש והיכי קאמר במתני' ומה אם לגבוה כו' והא לאו לגבוה הוא כי אם לכהנים ועוד יד] דאיכא בפרק השולח (גיטין דף לח:) מאדם אלו עבדיו ושפחותיו הכנענים ופריך מינה לרב דאמר המקדיש עבדו יצא לחירות דלמיהוי עם קדוש קאמר ומאי קפריך והא בחרמים אין בהן קדושת הגוף ולא דמי למקדיש לומר דלמיהוי עם קדוש קאמר וי"ל דאפי' בחרמים הניתנין לכהנים יש בהן קדושת הגוף כדתני לקמן בפירקין (דף כט.) חרמים כל זמן שהן בבית בעלים הרי הן כהקדש לכל דבריהם נתנם לכהן הרי הן כחולין אלמא אית בהן קדושת הגוף: טו] **(אלא) [ת"ל] בהמה** מה בהמה יש לו רשות למכור לעולם. וא"ת טז] יז] א"כ שדה אחוזה נמי שהרי אם מכרה חוזרת לבעלים ביובל וי"ל דמ"מ יש לו רשות להוציא מידו לעולם כגון אם הקדישה וגאלה אחר שמתחלקת לכהנים ביובל א"נ יח] י"ל דה"פ מה בהמה יש לו רשות למוכרה יט] ושדה אחוזה נמי כל זמן שהיא בידו יכול הוא למוכרה משא"כ בבתו דמשתגדיל אין לו רשות למוכרה: **החרים** מטלטלין נותנן לכל כהן שירצה שנאמר כל חרם בישראל לך יהיה. אין זה עיקר דרש דהא קרא איצטריך כדדריש ליה לקמיה נתנו לכהן הרי הוא כחולין לכל דבריו שנאמר כל חרם בישראל לך יהיה והא דאמר הכא נותנן לכל כהן שירצה מסברא הוא כמו תרומה שנותנה לכל כהן ואין צריך ליתנה לכהן שבאותו משמר ועוד אי הוי עיקר דרשא מאי הא דפריך לקמן כ] ליקיש מטלטלין לקרקעות והלא גזירת הכתוב היא אלא ש"מ דלאו עיקר דרשה הוא זה:

שדה

עין משפט נר מצוה

י א מיי' פ"ו מהלכות ערכין הלכה ב וע"ש:
יא ב מיי' פ"ח מהל' ערכין הלכה יג:
ג מיי' שם [ופ"ז מהל' מתנות עניים הל' ה טוש"ע יו"ד סי' רמט סעי' א]:
יב ד מיי' פ"ו מהל' ערכין הלכה כא:
יג ה מיי' שם הלכה ז:
יד ו מיי' שם הלכה ה וכר"י דמקיש:

תורה אור השלם

1. אַךְ כָּל חֵרֶם אֲשֶׁר יַחֲרִם אִישׁ לַייָ מִכָּל אֲשֶׁר לוֹ מֵאָדָם וּבְהֵמָה וּמִשְּׂדֵה אֲחֻזָּתוֹ לֹא יִמָּכֵר וְלֹא יִגָּאֵל כָּל חֵרֶם קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא לַייָ: ויקרא כז כח
2. וּשְׂדֵה מִגְרַשׁ עָרֵיהֶם לֹא יִמָּכֵר כִּי אֲחֻזַּת עוֹלָם הוּא לָהֶם: ויקרא כה לד
3. כָּל חֵרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לְךָ יִהְיֶה: במדבר יח יד

הגהות הב"ח

(א) גמ' מבהמה למה לי: (ב) רש"י ד"ה והיכי דמי וכו' בכ"א. נ"ב סלעים כי כ"א סלעים עם החומש הוא כ"ו סלע ודינר שהוא החומש על הסלע כ"א וק"ל: (ג) ד"ה אבל וכו' מטלטלין הס"ד ואח"כ מ"ה למוכרו לעולם אבל בתו יש לו רשות: (ד) ד"ה מכלל מדאיצטריך ליה:

שינויי נוסחאות

א] והיכי דמי (ש"מ), **ב]** ואם לאו אומרים לו הגעתך (ש"מ), **ג]** אדם חייב להיות חס (ש"מ), **ד]** ל"ל ומשדה אחוזתו, **ה]** אך כל חרם דברי (ש"מ), **ו]** אדם חייב להיות חס (ש"מ), **ז]** בלא עבדיו (ש"מ), **ח]** אשמעינן שדה משום דחיותיה אבל אדם סגיא ליה בשמעא בעלמא ואי אשמועינן הני (ש"מ), [בילקוט איתא ואי אשמועינן שדה משום דחיותא אבל אדם סגי ליה בשמעא בעלמא ואי אשמועינן הני תרתי כו'] (גליון), **ט]** הכתיב כי אחוזת (ש"מ), **י]** קרן וחומש כ"ו (ש"מ), **יא]** בדפו"ר דאמוד, **יב]** דאמור בעלים ברישא (ש"מ), **יג]** מחומש דגמרינן (ש"מ), **יד]** ועוד דאייתי בפרק (ש"מ), **טו]** מה"ד מה בהמה יש לו רשות [והשאר נמחק] (ש"מ), **טז]** וא"ת והא שדה אחוזה אין בידו למכרו לעולם שהרי כו' (ש"מ), **יז]** גי' ל"ק ואם תאמר אדילפינן מבהמה נילף משדה אחוזה שהרי אם כו', **יח]** אי נמי במתנה דאינה חוזרת ביובל כר"א דאמר ביש נוחלין אליבא דר"מ א"נ י"ל, (ש"מ), **יט]** למוכרה לעולם כלומר כל זמן שהיא בידו יש לו רשות למוכרה (ש"מ), **כ]** ונקיש מטלטלין (ש"מ),

מוסף רש"י

באושא התקינו. כשגלתה סנהדרין באושא, שגלתה וישבה שם סנהדרי גדולה, כדאמרינן בר"ה (לא.) גבי עשר מסעות (ב"מ לה.). המבזבז. לעניים, אל יבזבז יותר מחומש. שבנכסיו, שלא יצטרך לבריות (כתובות נ.).

רבינו גרשום

ואם לאו אומר לו. לזה תן אתה כ"ו שקלים והגיעתך]: **מחרים אדם** קצת **מצאנו ומבקרו כו'.** לשם שמים שיכול לומר הרי הם חרם עלי ונתפסין: **על אחת כמה וכמה שיהא אדם חס על נכסיו.** כנגד הדיוט שלא יבזבז אותן להדיוט שלא יתנם כולם לאחרים שישייר לעצמו כלום מהיכן יחיה: גמ': [ת"ל **אך.** וכל אכין ורקין מיעוטין: **אבל שדה.** אימא ליחרם כל שדותיו דסגיא ליה באריסות שיכול ליקח שדות של אחרים באריסות ויכול לחיות בהן]: **ואי אשמעינן שדה.** גרידא הוה אמינא משום הכי לא ליחרמינהו לכולהו שדותיו משום דחיותיה מינייהו אבל מאדם אימא ליחרמינהו לכולהו עבדיו דסגי ליה בשמעא בעלמא: **משום דהכא והכא חיותיה.** דבין שדות ובין עבדים אין אדם יכול לחיות בלא שדות ובלא עבדים ואם יחרים כל עבדיו אינן מצויין עבדים [אחרים] טובים תדיר לקנות **אבל מטלטלין** דשכיחי מטלטלין אחרים למיזבן בכל שעה שירצה אימא ליחרמינהו [כולהו כתב רחמנא מכל אשר לו ולא כל]: **מה בהמה יש לו רשות למוכרה.** לחלוטין ורשאי להחרים למעוטי בנו ובתו עבדו ושפחתו העברים ושדה מקנה שאינו רשאי למוכרן: [או יכול הואיל ורשאי למכור בתו קטנה יכול יחרימנה ת"ל בהמה] מה בהמה כו'. למעוטי בתו שאינו רשאי למוכרה אלא [עד שהיא] בקטנותה אבל משבגרה שוב אינו רשאי למוכרה: [**היינו דת"ק.** ת"ק נמי אמר אם החרים את כולן אינן מוחרמין: **איכא בינייהו דר' אילא דאמר.** במסכת כתובות המבזבז את נכסיו לצדקה **אל** יבזבז יותר מחומש שלא יצטרך לבריות ת"ק דלא אמר יהא אדם חס לית ליה דר' אילא אלא אם ישייר לעצמו קצת יכול להחרים כל השאר ור' אלעזר בן עזריה דאמר יהא אדם חס אית ליה דר' אילא שיהא חס ואל יבזבז יותר מן החומש: **שבקש לבזבז יותר מחומש**]: **מתני': שאין אדם מחרים דבר שאינו שלו.** דעבד עברי ושדה מקנה חוזרין ביובל: [**הכהנים והלוים אין מחרימין.** נכסיהן שאין נוהג בהן דין חרמים כדמפרש לקמן: **שחרמין שלהן.** מה יתרון אם היה מחרים היה שלו שחרמים לכהנים: **נראין דברי ר' יהודה.** דאמר לויים אין מחרימין **בקרקעות** דכתיב כי אחוזת עולם הוא להם: **ודברי ר' שמעון** דאמר לוים מחרימין **במטלטלין** הואיל ואין חרמין שלהן אלא של כהנים הלכך מחרימין]: **מקיש מטלטלין לקרקעות.** מה קרקעות אין מחרימין אף מטלטלין נמי: [**והא מדקתני סיפא אמר ר' נראין דברי ר' יהודה בקרקעות ודברי ר' שמעון במטלטלין.** ר' דהוה מכריע קאמר הכי נראין אבל **מכלל דר' שמעון** גופיה **מקרקעי נמי קאמר** דלויים מחרימין: לא {לעולם} סבירא ליה לר' שמעון דמקרקעי {אין} מחרימין **והכי קאמר רבי נראין דברי** ר' יהודה לר' **שמעון** דלויים אין מחרימין **בקרקעות** דכתיב כי אחוזת עולם היא להם שאף רבי שמעון לא נחלק עליו כו']: **החרים מטלטלין.** בישראל קא מיירי: **שנאמר כל חרם בישראל לך יהיה.** לאיזה כהן שירצה יתנם כלומר שטובת הנאה שלו:

שיטה מקובצת

מחרים אדם מצאנו ומבקרו וכו'. לכאורה נראה שאם החרים כל צאנו ואע"פ שנשאר כל בקרו לא הוי חרם, וכן אם החרים כל עבדיו אע"פ שנשארו שפחותיו, מדקתני מצאנו דמשמע מקצת צאנו ולא כל צאנו וכן כולם, וא"א לומר כן דאמרי' בגמרא מנא הני מילי ומייתי ברייתא דדרשי מאדם ולא כל אדם ומבהמה ולא כל בהמה משמע אם נשאר לו מקצת אדם או מקצת בהמה הוי חרם, וצריך לומר דמצאנו ומבקרו הכל אחד וכן מעבדיו ומשפחותיו. הרא"ש ז"ל. גליון: **יכול יחרים אדם בנו כו'.** גליון. נראה דבנו נקט אגב בתו וכדי נסבה דבתו וכל אינך סד"א זכות שיש לו בהן יכול להחרימו אבל בבנו אין בו זכות מן התורה עכ"ל הרא"ש ז"ל. אבל הר"י ז"ל כתב דהו"א משום שזוכה במציאתו מדרבנן יכול להחרימו: **הכהנים אין מחרימין שהחרמים שלהם.** כלומר אף אם יחרימו הרי הם זוכים בהם מיד ותימה מה נתינת טעם הוא זה מ"מ יהא חרם וימעלו בו עד שיאמר אני רוצה לזכות בו, וכ"ת חצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו [מ"מ] נפקא מינה אם החרים מטלטליו שהם ברשות אחר וצריך עיון. הרא"ש ז"ל: **[בשלמא מקרקעי כו' דכתיב] כי אחוזת עולם היא להם.** וא"ת לר"מ דאמר מתנה אינה חוזרת א"כ לא ליהבו במתנה קרקעותיהם וי"ל דודאי לא דבר הכתוב רק מדבר שאין חוזר מגזרת הכתוב כגון חרמים דכתיב לא יגאל ולא ימכר וכגון מוכר בית בבתי ערי חומה שהן לצמיתות לקונה, ועיין בתוס' לקמן דף ל"א [ע"ב ד"ה דאי ר"מ] הר"י ז"ל: בשלמא מקרקעי כו'. וא"ת לר"מ דאמר מתנה אינה חוזרת ביובל לא היה להם ליתן שדותיהם במתנה לפי שלא יחזרו להם עוד וכתיב אחוזת עולם היא להם וי"ל דמזה לא הזהיר הכתוב דמסתמא לא הזהיר אלא מדבר שאינו חוזר מגזירת הכתוב כגון חרמים דכתיב בהו לא יגאל ולא ימכר א"נ כגון מכירה דבתי ערי חומה שהן לצמיתות לקונה אותו אבל דבר שלא דיבר בה הכתוב כגון מתנה מזה לא הזהיר הכתוב, א"נ י"ל מתנה אע"ג שאינה חוזרת ביובל מ"מ לא מיקרייא אינה חוזרת שהרי בידו לגואלה כמו מכר כדתנן לקמן בפ"ב הגיע י"ב חדש ולא נגאלה היתה חלוטה אחד הלוקח ואחד הניתן לו במתנה משמע אבל עד סוף י"ב חדש בידו לגאול בין מוכר בין נותן וכן מצא מורי הרמ"ר גבי מוכר שדה אחוזה וגאל את ממכר אחיו לרבות הנותן במתנה וכיון דבידו לגואלה אין זו הפקעה והוי שפיר עדיין אחוזת עולם. תוס' החסרים מן הדפוס: **תוס' ד"ה (אלא) [ת"ל] וכו' וא"ת וכו'.** וז"ל הרא"ש ז"ל וי"ל דע"י הקדש יכול להפקיעה מתחת ידו לעולם וכן ע"י מתנה לר"מ דאמר בבכורות (נב:) דמתנה אינה כממכר ע"כ: **בא"ד אין לו רשות למוכרה.** א"נ י"ל דייפוי כח הוא זה האי דיש לו רשות למכור בהמתו אבל בתו הורע כחו דאין לו רשות למוכרה לעולם אבל בשדה אחוזה כ"ש שיפה כחו שהיא חוזרת אליו כשהיה מוכרה: